

Subsidieregeling Thematische oproep: AI en gebruikersbehoeften

Stimuleringsfonds voor de Journalistiek
Oktober 2024

stimuleringsfonds
voor de
journalistiek

Besluit van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek van 2-10-2024, nr. TH0001, tot vaststelling van een Thematische oproep AI en gebruikersbehoeften

Het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek,

Handelende in overeenstemming met de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Gelet op de artikelen 8.3 en 8.15a van de Mediawet 2008;

Besluit:

1. Definities

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a) **AI**: een afkorting van artificiële intelligentie, ook wel kunstmatige intelligentie genoemd.
- b) **gebruikersbehoeften**: behoeften op het gebied van nieuws, vertrekkend vanuit het perspectief van het publiek. Die behoeften kunnen samenhangen met de inhoud, maar ook met de vorm: via welk mediumtype wordt nieuws gebruikt, op welke moment(en) van de dag wordt nieuws gebruikt en welke motieven liggen ten grondslag aan nieuwsgebruik. Het gaat om het identificeren van gebruikersbehoeften, waarbij AI ook een rol zou kunnen spelen.
- c) **journalistieke informatiebron**: een organisatie binnen de journalistieke bedrijfstak met als (hoofd)activiteit het maken en leveren van een dienst of product waarbij:
 - i. het product of de dienst gericht is op het Nederlandse publiek; en
 - ii. minimaal 25% van het product of de dienst tot stand is gekomen op basis van journalistiek handelen; en
 - iii. de publicatiefrequentie minimaal een keer per twee weken is en daarmee sprake is van een informatiebron waartoe burgers zich met een vaste regelmaat kunnen wenden; en
 - iv. die staat ingeschreven in het Handelsregister bij de Kamer van Koophandel.
- d) **journalistieke bedrijfstak**: het geheel van private en publieke journalistieke informatiebronnen gevestigd in Nederland, waarvan de activiteiten zijn gericht op de Nederlandse markt.
- e) **journalistiek handelen**: het vergaren, verwerken en verspreiden van informatie en nieuws, waarbij:
 - i. het gaat om onafhankelijk tot stand gekomen berichtgeving die bestemd is voor alle geledingen binnen de samenleving en die bestaat uit originele, eigen content die niet machine-gegenereerd is;
 - ii. gestreefd wordt naar zo accuraat en evenwichtig mogelijke berichtgeving; en
 - iii. verantwoording wordt afgelegd en transparant wordt gehandeld en waarbij de afzender van de content duidelijk wordt gemaakt.
- f) **onderzoek**: een praktijkgericht onderzoek dat betrekking heeft op de journalistieke bedrijfstak.
- g) **onderzoeksinstellingen**: onderwijsinstellingen (zowel publiek als privaat), (commerciële) onderzoeksbureaus, organisatieadviesbureaus, collectieven van zelfstandige onderzoekers of NGO's met een ANBI-status.
- h) **Stimuleringsfonds**: het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek, bedoeld in artikel 8.2 van de Mediawet 2008.
- i) **thematische oproep**: een oproep waarbinnen subsidie kan worden aangevraagd om een onderzoek uit te voeren aan de hand van een door het Stimuleringsfonds uitgekozen thema en probleemstelling.

2. Thema en probleemstelling

Het Stimuleringsfonds roept op tot het indienen van onderzoeksvorstellen, gericht op het aanwenden van AI bij het verbeteren van de democratische informatiepositie en opinievorming van het publiek. Bij het formuleren van de hoofdvraag van het onderzoek vragen wij de behoeften van het publiek als uitgangspunt te nemen. Uit het onderzoeksvorstel moet ook uitdrukkelijke aandacht voor en directe betrokkenheid van het publiek spreken.

De infrastructuur voor nieuws vormt de toegangsweg tot een goed geïnformeerd publiek. De toegang tot een evenwichtig nieuwsaanbod van professionele journalistieke organisaties zou geen hinder mogen ondervinden van digitale barrières, opgeworpen door zoekmachines en sociale media. Daarnaast slaagt de journalistiek er niet goed in om met zijn producten aan te sluiten bij de gebruikersbehoeften van een deel van de samenleving. Er is sprake van een gebrek aan oprechte aandacht voor en directe betrokkenheid van het publiek bij de totstandkoming van het journalistieke aanbod. Tegelijkertijd leiden de *interfaces* van zoekmachines en sociale media niet meer automatisch naar de platformen van professionele nieuwsmerken. Zoekmachines en sociale media zetten AI in bij het direct beantwoorden van zoekopdrachten van bezoekers van hun platformen; dit vormt een bedreiging voor het onderscheidende karakter van professionele nieuwsmerken.

Voor zover nieuwsmedia AI inzetten, is dit vooral gericht op een efficiëntere nieuwsproductie. Om relevant te blijven voor hun publiek zonder daarbij nog afhankelijker te worden van zoekmachines en sociale media, moet worden verkend of en zo ja welke rol AI kan spelen bij het beter vervullen van de gebruikersbehoeften van verschillende doelgroepen.

3. Praktijkgericht onderzoek

Het Stimuleringsfonds zet zich in om de kwaliteit, diversiteit en onafhankelijkheid van de journalistiek in Nederland te versterken. Daarom wil het Stimuleringsfonds met onderzoeksinstellingen op zoek naar oplossingen voor gedeelde vraagstukken waar journalistieke informatiebronnen in hun dagelijkse praktijk tegenaan lopen en die niet concurrentiegevoelig zijn.

Met de thematische onderzoeksregeling maken we deze zoektocht mogelijk. We kiezen voor praktijkgericht onderzoek waarbij de wetenschap en de journalistiek met elkaar samenwerken, omdat we de meerwaarde inzien van het direct kunnen aanwenden van onderzoeksresultaten binnen de journalistieke bedrijfstak. Het gezamenlijk reflecteren op tussentijdse resultaten door onderzoekers en betrokkenen van journalistieke informatiebronnen maakt nadrukkelijk deel van uit van het onderzoek.

4. Aanvragers en subsidie

Het Stimuleringsfonds zoekt onderzoeksinstellingen:

- a) Die affiniteit hebben met de onder *probleemstelling* (2) omschreven problematiek binnen de journalistieke bedrijfstak en/of over ervaring beschikken met het toepassen van onderzoeksmethoden, nodig bij het adresseren van de door SVDJ gegeven probleemstelling.
- b) Die in staat zijn een onderzoeksteam samen te stellen, bestaande uit ten minste twee personen met een aantoonbare onderzoeksachtergrond; en
- c) Die beschikken over contacten met journalistieke informatiebronnen, afkomstig uit de sector, met wie gezamenlijk kan worden opgetrokken bij het reflecteren op tussentijdse resultaten.

Voor het onderzoek stelt het Stimuleringsfonds maximaal 75.000 euro beschikbaar. Deze subsidie kan worden ingezet voor de volgende kosten:

- a) Gewerkte uren van de bij het onderzoek betrokken personen, voor de onderstaande werkzaamheden:
 - i. het verrichten van activiteiten ten behoeve van de uitvoering van het onderzoek;
 - ii. projectcoördinatie en -administratie van het onderzoek.
- b) Overige onderzoekskosten, voor zover noodzakelijk voor het onderzoek, tot maximaal 10% van het aangevraagde subsidiebedrag:
 - i. reiskosten;
 - ii. inhuur- of inkoopkosten voor hulpmiddelen of ondersteunende dienstverlening, voor zover noodzakelijk voor het verrichten van kwantitatief of kwalitatief onderzoek.

De uitvoering van het onderzoek moet minimaal 6 maanden en maximaal 12 maanden duren. Het onderzoek waaraan de subsidie wordt verstrekt, mag niet zijn aangevangen voordat op de subsidieaanvraag is beslist en moet binnen 3 maanden na bekendmaking van het besluit tot subsidieverlening worden aangevangen.

5. Aanvraagprocedure

Geïnteresseerde aanvragers kunnen in de periode van 21 oktober 2024 tot en met 27 januari 2025 een aanvraag indienen. Dit gebeurt digitaal via MijnSVDJ, het online portaal van het Stimuleringsfonds. De aanvraag bevat in ieder geval de onderstaande onderdelen:

- a) Een onderzoeksopzet, bestaande uit de volgende onderdelen:
 - i. de onderzoeksvraag of onderzoeksvragen; en
 - ii. een beschrijving van de onderzoeksmethode; en
 - iii. een omschrijving van de op te leveren resultaten.
- b) een plan van aanpak voor de uitvoering van het onderzoek;
- c) KvK-nummer van de aanvrager;
- d) cv's van de bij het onderzoek betrokken personen;
- e) een gespecificeerde en realistische begroting van de met de voorgenomen activiteiten verband houdende kosten;
- f) het rapport of verslag van een door de onderzoeksinstelling eerder uitgevoerd onderzoek, dat ten hoogste 3 jaar oud is en aantoont dat deze bekend is met de in de onderzoeksopzet omschreven problematiek binnen de journalistieke bedrijfstak en/of dat deze over ervaring beschikt met het toepassen van de voorgestelde onderzoeksmethoden.

Nadat een aanvraag is ingediend, controleert het Stimuleringsfonds eerst of deze compleet is. Ontbreken er gegevens, dan wordt er contact met de aanvrager opgenomen.

6. Beoordelingsprocedure

Aanvragen worden eerst beoordeeld aan de hand van een drempelcriterium, waarbij wordt getoetst of alle voorgestelde onderdelen van het onderzoek zijn uitvoerbaar binnen de maximale termijn. Is dit niet het geval, dan wordt de aanvraag afgewezen. Aanvragen die wel aan het drempelcriterium voldoen, worden vervolgens per inhoudelijke criterium gemotiveerd gescoord aan de hand van een vijfpuntenschaal: 1. onvoldoende 2. matig 3. voldoende 4. goed 5. zeer goed.

De inhoudelijke criteria zijn als volgt:

1. thema en probleemstelling van het onderzoek: het onderzoek adresseert het door het Stimuleringsfonds uitgekozen thema en probleemstelling;
2. onderzoeksvraag en -methode(n): de centrale onderzoeksvraag is duidelijk geformuleerd, de onderzoeksmethode(n) is (zijn) geschikt om het thema te onderzoeken en de uitvoering van het onderzoek is haalbaar;
3. teamsamenstelling: het onderzoeksteam beschikt over de benodigde kennis, ervaring en competenties, die nodig zijn bij de voorgestelde onderzoeksmethode(n);
4. onderzoeksresultaten: de resultaten zijn direct inzetbaar in de journalistieke praktijk.

De scores per criterium worden bij elkaar opgeteld en vormen zo de totaalscore van de aanvraag. De rangschikking van de aanvragen wordt bepaald door het totaal aantal punten dat is behaald. De aanvraag met de hoogste score in de rangschikking komt als enige in aanmerking voor subsidie.

7. Thematische onderzoeksregeling 2024-2026

Alle bepalingen uit de Thematische onderzoeksregeling 2024-2026 zijn op deze oproep van toepassing tenzij daar in deze oproep van wordt afgeweken.

8. Inwerkingtreding

Deze regeling treedt in werking op 2 oktober 2024. Als de Staatscourant waarin deze regeling wordt geplaatst, wordt uitgegeven na 2 oktober 2024, treedt deze regeling in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst en werkt zij terug tot en met 2 oktober 2024. Deze regeling vervalt met ingang van 1 oktober 2025, maar blijft van toepassing op de afwikkeling van op grond van deze regeling ingediende aanvragen en verleende subsidies.